

nebo uvádějí na pravou míru fámy a mýty. Potěší to např. v kapitole o halucinogenních houbách, která je psána vyváženě, s uvedením ověřených fakt i s upozorněním na skrytá nebezpečí těchto hub. Je jen škoda, že kapitoly Vítejte v říši hub a Otravy houbami jsou v některých částech poněkud zastaralé, protože čerpají nikoli z moderní, ale ze starší a často už překonané odborné literatury. Pro tyto kapitoly měl být rozhodně vybrán jiný autor. Velmi schematické až zavádějící jsou také pérovky na stranách 11, 12 a 13.

Pak následuje nejrozsáhlejší část knihy — atlas (F. Kotlaba, V. Antonín, lektoroval Z. Pouzar), kde nalezneme popisy, fotografie a u některých důležitých druhů i malby celkem 449 druhů velkých hub. Autoři vybrali hlavně typické a nápadné zástupce jednotlivých skupin s důrazem na nejdůležitější jedlé a jedovaté houby. Popisy jsou výstižné, patrná je znalost projednávaných druhů. Autoři pečlivě zpracovali českou i latinskou nomenklaturu, takže kniha může být v tomto směru považována za určitý vzor. Mám jen tyto připomínky: na str. 98 je chybně uvedeno, že hlenky patří mezi živočichy (patří mezi prvoky), také že neplatí rovnítko plodnice = stroma (stroma je útvar obsahující plodnice) — chybně použito např. na str. 101, že se v moderní mykologii upouští od používání termínů perfektní a imperfektní stadium a používá se termínů telomorfa (ne telomorfa — viz např. str. 102) a anamorfa.

Pastvou pro oči jsou fotografie. Každý druh je zobrazen v pohlednicovém formátu (!), ty význačnější jsou zastoupeny i několikrát. Záběry hub jsou velmi náročné na přesné zachycení barev a různých detailů a pak na dokonalou reprodukci. V obojím je kniha na špičkové úrovni; mnohé fotografie jsou navíc výborné i po estetické stránce. Zřetelně se tu projevilo, jak je důležitý přísný výběr fotografií. Popravdě je však třeba říci, že i v této knize se objevily i horší záběry — nejčastěji proto, že na snímcích jsou příliš mladé a netypické plodnice (namátkou např. pštrhův dubový, chorošovec sírový, šupinovka slizká), vybledlé plodnice (např. patyčka rosolovitá, ouško kornoutovité, slizák lepkavý, šťavnatka pomrazka) nebo že křiklavě nesouhlasí text a fotografie (u baňky velkokališné se opěvuje krásná fialová barva plodnic, po které na fotografii není ani památky). Někdy je obrázek krásný, ale záběr má špatný úhel, takže některá důležitá část houby není vidět — např. barva lupenů (třepenitka svazčítá, t. maková, t. cihlová). Podle mého názoru jsou vyloženy špatné jen dva snímky: polnička tuhá a ryzec dřubkovaný (má být žlutý, na snímku je oranžovohnědý). Celkově je procento horších záběrů nižší, jaké kdy u nás v knize o houbách vyšlo, a tak můžeme obrazovou část této publikace označit za nejkvalitnější v této kategorii za posledních asi tak 10 let.

Ve dvou případech mám pochybnosti o správnosti určení druhů na fotografiích. Domnělá *Clavulina cinerea* na str. 128 bude spíše *Clavulina coralloides* a záběry pošvatky obecné (str. 220) a pošvatky žlutooolivové (str. 221) podle mne představují v obou případech pošvatku žlutooolivovou.

Další částí knihy je kulinářská kapitola: Houby v kuchyni. Ta je jedním slovem skvělá, protože dokonalé záběry nejrůznějších jídel z hub a velké množství zajímavých receptů přímo provokují k experimentování.

Následuje kapitola Houbařův rok, vtipně glosovaný průvodce houbařskou sezónou. Potíž je v tom, že to je notoricky známý text Z. Kluzáka (i když výborný), který už vyšel tiskem několikrát. Zde mohlo nakladatelství požádat o spolupráci jiného mykologa, který by téma pojal zase jiným, „neokoukaným“ způsobem.

Knihu uzavírá přehled některých lidových jmen hub, rejstřík a seznam autorů fotografií. Je tedy možné příslušného autora požádat o mikroskopické ověření plodnic, které fotografoval (pokud je zachoval v nějakém herbáři). Co naopak knize citelně schází, je slovníček, který by čtenáři vysvětlil některé speciální termíny běžně používané v textu.

Závěrečné hodnocení této encyklopedie vyznívá jednoznačně kladně. Je to kniha původní, dobře napsaná, opatřená krásnými a výborně reprodukovánými fotografiemi; přestože je zaměřená na široké vrstvy čtenářů, není podbízáva ani nezískává popularitu lacinými senzacími nebo přeháněním. Dobře se pozná, že knihy určené pro nejšířší veřejnost musí dělat nejlepší znalci příslušného oboru — jedině ti mohou posoudit pravdivost, závažnost a vzájemné pororce údajů, které se předkládají širokému publiku. Kniha Houby — česká encyklopedie je vhodná pro každého, kdo cítí k houbám nějaký vztah. Pokud tento vztah máte, neváhejte a knihu si kupte — žádnou tak všestranně zaměřenou knihu o houbách na českém trhu nenajdete.

Jan Holec

J. Havel, J. Štursa: **PŘÍRODNÍ RÁJE SVĚTA**. Ottovo nakladatelství, divize Cesty. Praha 2003, 256 str., cena neuvedena

Vztah mezi přírodou a společností prodlívá v současné době celosvětovou krizi podmíněnou stále se zvyšujícími nároky překročně vzrůstající lidské populace. Ty vedou až k plenívému využívání přírodních zdrojů spojenému s ničením přírodních hodnot za nebyvalého poklesu znalosti přírody a jejího významu v nejšířší veřejnosti. Není divu, že přírodovědci i prostí lidé, kteří neztratili vztah k přírodě a krajíně, bijí na poplach a že vznikají ekologická hnutí pronikající i do politického života. Tento stav byl i jedním z popudů ke vzniku výpravného díla o nejkrásnějších přírodních zákoutích naší planety, která nám představují nádherné snímky fotografa Jiřího Havla a texty přírodovědce Jana Štursy. Nejde totiž jen o běžnou obrazovou publikaci, nýbrž, jak napsal autor předmluvy a náš přední ochranář Jan Čerovský, o jakousi stručnou populární ekologii zemské souše.

Nejlépe to ilustrují názvy a náplň jednotlivých kapitol. Úvodní se zabývá diverzitou živého světa, jeho vývojem i současným ohrožením, druhá ochranou okrsků dosud zachovalé přírody, především v nejcennějších národních parcích, třetí neživou přírodou a jejími proměnami v čase, čtvrtá lesy a jejich rozložení na kontinentech, zatímco pátá — Vlása trav — líčí stepi, savany, pampy a prerie, hlavně tropických formací, které se dodnes zachovaly na velkých plochách. Šestá kapitola se věnuje vodě ve všech skupenstvích jakožto základní podmínce života. Sedmá zachycu-

je spektrum organismů od průkopnických mechů a lišejníků, zástupců nejrůznějších typů vegetace od našeho česneku hadího až po kaktusy, i živočichů od žiraf a zeber až po lachtany a rypouše, nezapomíná se však ani na motýly a houby. Obsahuje i jedinečné fotografie podivuhodné flóry z národních parků v tropických velehorách Mt. Kenya ve východní Africe a Sagarmatha v Himálaji. V osmé kapitole nazvané Kopce, hory, velehory najdeme nádherné scénérie z velkých pohoří celého světa od Aljašky po Patagonii, od centrálních Alp a Kavkazu až po rudé pískovcové bány ve vyprahlé severní Austrálii. V závěrečné deváté kapitole — Příroda a člověk — se autoři vrací k nejpálčivějšímu tématu dnešní doby — k postupnému ničení přírodních krás a hodnot. A tak končí povzdechům týkajícím se dlouholetého sporu o využívání naší nejvyšší hory Sněžky s poukazem na to, oč lépe na tom je třeba nejvyšší štít Slovinska — Triglav.

I když hlavní důraz se klade na živou přírodu, zachycenou opravdu v mimořádně bohatém výběru, přece v knize najdeme i vynikající obrazy geologické stavby, jako třeba vrásové struktury vystupující v Národním parku Durmitor v Černé Hoře nebo ve francouzském Národním parku Mercantour v Alpách.

Snad největší klad díla však představuje harmonické skloubení skvěle reprodukováných barevných snímků vysoce hodnotných z přírodovědeckého hlediska i estetické působivosti a průvodního textu. V tom je dílo opravdu mimořádné a autorům lze jen gratulovat. Samozřejmě nechybí ani terminologický slovníček a podrobný rejstřík latinských i českých názvů rostlin a živočichů, zobrazených přírodních jevů i pomístních názvů. Díky anglickému souhrnu se s obsahem může seznámit i cizinec.

Nicméně úkolem recenzenta je hledat i případné nedostatky, kterých je sice poskrovnu, přece však zasluhují zmínky. Tak na str. 29 uvedená nereálná plocha Krügerova národního parku (2 miliony km²) je zřejmě přehlédnutím, na str. 222 se v textu hovoří o hvozdících (*Diantbus*), ač na snímku jde nepochybně o plodnou dryádku. Julské Alpy se sice vyvrásnily v třetihorách, jejich vápence jsou však starší. Některé nepřesnosti najdeme i v terminologickém slovníčku: mezi horniny vulkanické (výlevné, sopečné) jsou zařazeny i hlubinné vyvřeliny jako gabro a žula, mezi metamorfované horniny i dolomity a břidlice, kategorie přírodní park v soustavě chráněných území ČR není totožná s CHKO. Jde však vesměs jen o drobné nepřesnosti, které nemají vliv na vysokou hodnotu publikace.

Co říci na závěr? Každý, kdo má rád přírodu nebo vnímá estetiku krajiny, se bude s potěšením probírat tímto dílem. Český přírodovědec a ochranář s obdivem pohledné na nádherné scénérie z bohaté přírody dalekých zemí, ale pak si uvědomí, že naše malé území sice ještě oplývá rozmanitostí — diverzitou živé i neživé přírody, ale že jde o jevy jak co do rozsahu, tak počtu malé a tudíž víceméně ohrožené a bohužel postupně ničené. Doufejme, že díky vynikajícímu zpracování knihy si čtenáři uvědomí, jakou hodnotu má příroda pro zdraví a pohodu lidí, a více podpoří snahy o zachování toho, co nám dosud zbývá.

Vojen Ložek